

УДК 378. 147

*Ірина ЧОРНА, асистент кафедри економіки і маркетингу
Інституту підприємництва та перспективних технологій
Національного університету "Львівська політехніка"*

ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

*Iryna CHORNA, assistant of the Department of Economics and
Marketing of the Institute of Entrepreneurship and Advanced
Technologies of the Lviv National Polytechnic University*

USE OF DIDACTIC CAPABILITIES OF A FOREIGN LANGUAGE FOR THE FORMATION OF PROFESSIONAL MOBILITY OF FUTURE ECONOMISTS

У статті відображено важливість використання дидактичних можливостей іноземної мови для формування професійної мобільності майбутніх економістів. Запропоновано дидактичні принципи, стилі та методи навчання іноземної мови у процесі підготовки майбутніх фахівців з економіки, які сприятимуть кращому, результативному засвоєнню знань, усвідомленню їх важливості та необхідності в майбутній професійній діяльності, що забезпечить формування бажання у студентів навчатись упродовж усього життя, незважаючи на зовнішні обставини. Обґрунтовано, що практичне застосування відповідних дидактичних принципів навчання іноземної мови майбутніх економістів ефективно сприятиме формуванню їхньої професійної мобільності.

Ключові слова: професійна мобільність, формування професійної мобільності майбутніх економістів, навчання іноземної мови, дидактичні принципи навчання, професійна діяльність майбутніх економістів, дидактичні можливості іноземної мови.

Summary. The article reflects the importance of using the didactic capabilities of a foreign language for the formation of the professional mobility of future economists. Didactic principles, styles and methods of teaching a foreign language in the process of preparing future specialists in economics that will promote better, effective knowledge acquisition, awareness of their importance and the need for future professional activities, which will ensure the formation

of a desire for students to study throughout their life, regardless of external the circumstances are proposed. It is substantiated that the practical application of the appropriate didactic principles of teaching a foreign language of future economists will effectively contribute to the formation of their professional mobility.

Key words: professional mobility, formation of professional mobility of future economists, teaching of a foreign language, didactic principles of training, professional activity of future economists, didactic possibilities of a foreign language.

Мета: обґрунтувати важливість використання дидактичних можливостей іноземної мови для формування професійної мобільності майбутніх економістів.

Постановка проблеми в загальному вигляді. У зв'язку із зовнішньо- і внутрішньополітичним спрямуванням країни, приєднанням до європейської спільноти, глобальними соціально-економічними змінами в суспільстві перед вищими закладами освіти постають завдання щодо підготовки фахівців з економіки, які відповідатимуть вимогам міжнародного ринку праці.

Сьогодні фахова діяльність є нестабільною через непередбачувані умови праці, нові вимоги до здійснення професійних обов'язків, конкуренцію та скорочення робочих місць. У даний час проблемою бачиться також і те, що у процесі праці більшість працівників не мають змоги повністю розкрити свій потенціал в умовах обмеженої професійної діяльності. Тому чимала їх кількість при працевлаштуванні надає перевагу діяльності, що дозволить реалізувати набуті знання та

здібності, удосконалювати їх для подальшого професійного зростання [1, 51]. У зв'язку з цим у вищому закладі освіти важливо організувати процес навчання, спрямований на формування професійної мобільності майбутніх фахівців, у якому важливу роль відіграє ефективне вивчення іноземної мови. У процесі навчання студенти повинні отримати професійно важливі, фахові знання та навички іншомовного спілкування, які зможуть застосовувати в майбутній професійній діяльності. Тому одним із головних завдань вважаємо пошук ефективних технологій і методик навчання іноземної мови для підготовки майбутніх економістів. Незаперечним є те, що знання іноземної мови вважаються великою перевагою при влаштуванні на будь-яку посаду. Фахівець, котрий володіє іноземною мовою та здатен вільно нею спілкуватись, буде стикатись з меншою кількістю проблем як на побутовому рівні, при потребі подорожувати за кордон, так і у сфері професійної діяльності.

На важливість знання іноземної мови ставляться акценти в нормативних документах. Так, у наказі Міністерства праці та соціальної політики України № 336 від 29 лютого 2004 року "Про затвердження Випуску 1 довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників" з доповненням, внесеними наказом № 621 від 25 вересня 2013 року зазначається, що обіймаючи посаду керівника підприємства, головного економіста, комерційного директора, менеджера із персоналу, менеджера із зовнішньоекономічної діяльності, начальника відділу маркетингу, начальника відділу зовнішньоекономічних зв'язків, фахівець повинен володіти дос-

татнім рівнем іноземної мови для спілкування та ведення переговорів, етикою ділового спілкування [2]. З огляду на це у процесі навчання у вищих закладах освіти варто враховувати методи та засоби для формування професійної мобільності майбутніх економістів. Студенти повинні отримати знання з іноземної мови на рівні, достатньому для опанування того чи іншого виду діяльності в межах професійних можливостей.

Аналіз досліджень і публікацій.

Використання дидактичних можливостей у процесі навчання іноземної мови набуває дедалі більшої актуальності та стає предметом дослідження багатьох науковців: С. Алімсаїдова, Г. Баргіш, В. Буряк, Ю. Володенко, Н. Гальскова, О. Карпова, І. Костенко, О. Лобанова, Т. Новікова, О. Панзига, О. Петрова, В. Стичкова та інших.

Проте аналіз наукової літератури свідчить, що проблема використання дидактичних можливостей іноземної мови для формування професійної мобільності майбутніх економістів відображена не достатньо, що й зумовило актуальність нашого дослідження.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Вивчення іноземної мови є специфічним явищем, що потребує залучення кожного рівня психічної діяльності людини (свідомого, підсвідомого, надсвідомого), на найвищому з яких проявляється вільне володіння нею. Сьогодні соціокультурний контекст оволодіння іноземною мовою зазнає суттєвих змін, стає однією з причин зміни цілі та змісту мовної освіти у вищих закладах освіти. У навчальний процес активно впроваджується особистісно орієнтоване навчання, у центрі якого знаходиться студент, його здібності, інтереси та потреби. Тому виникла необхідність обирати зміст навчання з урахуванням соціокультурного аспекту. Одними з найпоширеніших є такі підходи до навчання, як: соціокультурний, лінгвокраїнознавчий та лінгвокультурологічний. Підтвердженням цього є думка В. Стичкової: професійно-орієнтоване навчання іноземної мови майбутніх фахівців зводиться не лише до вивчення професійної лексики і читання спеціалізованої літератури, а також враховує соціокультурну складову, яка відповідає сучасним вимогам до мовної освіти [3, 40-44]. Тому можна зазначити, що професійно-орієнтоване навчання певним чином сприятиме процесу формування професійної мобільності майбутніх фахівців.

Вивчення іноземних мов, як і інших навчальних дисциплін у вищих закладах освіти, ґрунтується на дотриманні загальноприйнятих принципів дидактики. У пе-

дагогіці існує велика кількість дидактичних принципів, які постійно змінюються та доповнюються залежно від напрямку навчального процесу. До них відносять такі, як: принцип наочності, принцип свідомості, принцип науковості, принцип активності, принцип виховного навчання, принцип індивідуалізації, принцип доступності, принцип систематичності та послідовності, принцип колективності, принцип проблемності, принцип розвивального навчання тощо. Усі вони є структурними положеннями, що покладають цілі, методи, прийоми організації навчання [4, 40].

Дидактичні принципи відіграють важливу роль у навчально-виховному процесі ВНЗ, оскільки передбачають фундаментальну та практичну підготовку фахівця до майбутньої професійної діяльності, що забезпечується наполегливою самостійною роботою студентів. Тож у підготовці майбутніх економістів на заняттях з іноземної мови варто дотримуватись певних принципів, що сприятимуть формуванню їхньої професійної мобільності. Як один із них, розглянемо принцип самостійності, який полягає в розумінні того, що суть засвоєння знань на високому рівні залежить від здатності особистості паралельно з вивченням поданого матеріалу на заняттях додатково самостійно освоювати знання й уміння.

Принцип наочності передбачає навчання на конкретних образах. На заняттях з іноземної мови при підготовці майбутніх фахівців з економіки принцип зорової або слухової наочності забезпечується створенням відповідних умов для чуттєвого сприймання іншомовного оточення. Отже, наочність має велике значення у формуванні іншомовних навичок і вмінь, при засвоєнні мовного та мовленнєвого матеріалу. Застосування принципу слухової наочності зумовлює формування мовленнєвих механізмів, а принцип зорової наочності, який передбачає використання на заняттях з іноземної мови малюнків, фотографій, схем, графіків, карт тощо, стимулює розвиток асоціативного мислення. Поєднання цих двох принципів на практиці дозволяє досягнути кращих результатів освоєння знань з іноземної мови.

Оскільки навчання іноземної мови майбутніх економістів передбачає підготовку фахівців з урахуванням специфіки подальшої професійної діяльності, до якої в основному входить усне та письмове спілкування, на заняттях варто зважати на принцип інтерактивності та комунікативності.

Окрім підготовки студентів до спілкування іноземною мовою, принцип комуні-

кативності передбачає організацію навчального процесу таким чином, щоб вони мали можливість спілкуватись мовою, яку вивчають як на практичних заняттях, так і поза межами аудиторного навчання з однокласниками. У такому процесі студенти створюють діалоги на відповідні теми по двом або у групах. Тут важливо враховувати те, що співрозмовники повинні володіти більш-менш однаковим рівнем іноземної мови. Техніка такого навчання полягає в активному націленні на позааудиторне навчання, оскільки на заняттях студенти отримують ряд визначених знань, а їх повне засвоєння відбувається поза межами аудиторії. Таке навчання іноземної мови вважається ефективним тоді, коли рівні знань студентів у групі істотно відрізняються.

Дотримуючись принципу комунікативності, можна успішно досягнути важливої мети – навчити майбутніх фахівців здійснювати іншомовне спілкування в межах засвоєного матеріалу. Оскільки даний принцип передбачає організацію навчального процесу як моделі реального спілкування іноземною мовою, то в подальшій професійній діяльності фахівців краще адаптуватиметься до непередбачуваних умов спілкування, а отже, буде здатен досягти високого рівня професійної мобільності.

Ураховуючи особливості подальшої професійної діяльності майбутнього економіста, О. Карпова виділяє такі дидактичні умови навчання іноземної мови, як: використання Інтернет-технологій, упрощення форм і методів колаборативного та кооперативного навчання іноземної мови мультимедійними засобами, реалізація міжпредметного підходу через створення мультимедійних проєктів, презентацій. Навчання в таких умовах дозволяє студентам сформувати фахові навички в читанні, спілкуванні, аудіюванні іноземною мовою. У результаті очікується позитивна динаміка щодо підвищення рівня володіння іноземною мовою в майбутніх фахівців [5, 21].

Досліджуючи проблему реалізації дидактичних і методичних принципів у процесі формування рецептивних мовних компетентностей другої іноземної мови, О. Панзига визначає ряд дидактичних принципів, зокрема таких, як: принцип науковості, принцип системності та послідовності, принцип урахування міжпредметних зв'язків, принцип взаємопов'язаного формування мовних компетентностей і методичної компетентності, принцип наочності, принцип доступності та посиленості, принцип створення позитивного і вмотивованого ставлення до навчання. Науковець стверджує, що їх

реалізація на практиці сприятиме збільшенню продуктивності, ефективності у формуванні рецептивних мовних компетентностей фахівців [6].

Специфікою викладання іноземної мови є те, що вона базується на суміжних науках – педагогіці, психології, лінгвістиці тощо. Погоджуємось з думкою Т. Новикової, яка зауважує, що "...методика викладання іноземної мови побудована на єдиній дидактичній основі, що реалізується в основі загальноприйнятих дидактичних принципів" [7, 118–127]. Такими вважаємо: зв'язок теорії та практики навчання; свідоме вивчення іноземної мови; доступність змісту методів навчання; колективний характер вивчення та врахування індивідуальних особливостей; науковість змісту методів та способів навчання; наочність навчання; міцність знань, навичок та умінь іноземної мови; професійну спрямованість навчальної діяльності; проблемність; саморозвиток та самовиховання; особистісну відповідальність тощо.

Ураховуючи особливість професійної діяльності майбутнього економіста при навчанні іноземної мови, особливого значення ми надаємо таким принципам: зв'язку теорії та практики навчання, саморозвитку та самовиховання, комунікативної спрямованості, проблемності та активності, професійної спрямованості навчання.

Їх поєднання сприятиме тому, що студент засвоюватиме теоретичні дані, практичні навички професійного іншомовного спілкування, а також усвідомлюватиме необхідність у постійному вдосконаленні набутих знань і вмінь, беручи до уваги досвід закордонних колег.

Процес підготовки майбутніх фахівців з економіки на заняттях з іноземної мови передбачає застосування певних стилів навчання, до яких належать: репродуктивний, творчий, емоційно-ціннісний та когнітивний тощо.

Репродуктивне навчання передбачає постановку певного завдання, вимог і правил, згідно з якими студенти повинні його виконувати. У такому процесі їхні думки не беруться до уваги. Таким чином, відбувається просте передавання знань викладача студентам. Навчання іноземної мови в такому стилі передбачає засвоєння лише обмеженої кількості знань. В умовах репродуктивного навчання студенти не можуть мислити самостійно, розвивати уяву, критичне мислення. Тому у процесі професійної діяльності майбутній фахівець не здатен проявити ініціативу, стає пасивним, боїться самостійно знаходити та приймати рішення.

Творчий стиль більш ефективний для навчання іноземної мови, оскільки спря-

мований на розвиток мислення студентів. Він означає формування власної думки, її пояснення, аргументування, доведення та підсумовування сказаного, проте, передбачає нездатність майбутнього фахівця засвоїти інформацію у кількості, необхідній для систематичного виконання професійних завдань.

Розглядаючи когнітивний стиль навчання, варто зазначити, що аналіз процесу засвоєння мовного матеріалу відбувається залежно від особливостей сприймання інформації із задіянням зорового, слухового та кінестетичного аналізаторів, творчого мислення. Зважаючи на це, на заняттях з іноземної мови потрібно залучати всіх членів групи до навчального процесу.

Необхідно організувати заняття з урахуванням різних способів сприймання інформації студентами. Варто враховувати, що для студентів-візуалів при поясненні та опрацюванні певного матеріалу потрібно використовувати схеми, таблиці, малюнки, ілюстрації, записи на дошці, які сприятимуть їхній активній участі на занятті, у результаті чого відбуватиметься ефективне засвоєння знань. При засвоєнні нового матеріалу у студентів-аудитів здебільшого задіяються органи слуху. Тому на заняттях з іноземної мови доцільно застосовувати звукозаписи, читання та переклад текстів уголос, діалогічне мовлення. Кінестетам, котрим, зазвичай, важко спокійно сприймати інформацію протягом тривалого періоду часу, потрібно дати можливість висловлювати власну думку, експериментально перевіряти надану інформацію, дискутувати та робити висновки [8].

Емоційно-ціннісне навчання забезпечується емоційністю відкритістю, особистісним залученням студентів до навчального процесу. Такий стиль навчання є досить ефективним для застосування на заняттях з іноземної мови, оскільки передбачає проведення ігрових форм – ділові та рольові ігри. У результаті такого навчання студенти проявляють зацікавленість, що сприяє виникненню бажання до самопізнання, самореалізації, саморозвитку, а також здатності до творчого мислення.

Тож варто зазначити, що організація емоційно-ціннісного навчання на заняттях з іноземної мови сприяє підготовці висококваліфікованих, професійно мобільних майбутніх фахівців.

Не можна обійти поза увагою те, що використання відеоматеріалів на заняттях з іноземної мови значно підвищує зацікавленість студентів до комунікативної діяльності, яка відіграє неабияку роль у професійно важливих якостях майбутнього

економіста. Робота фрагментами відеоматеріалів допомагає активізувати розуміння мови на основі вже отриманих знань, розвивати навички сприйняття і розуміння нових слів, підвищувати мотивацію щодо вивчення мови та розширювати рамки традиційної методики навчання [9, 31–34]. При виборі відеоматеріалів для застосування на заняттях з іноземної мови необхідно враховувати ціль навчання, а також аспекти вивчення іноземної мови, відповідність до потреб професійної діяльності. До доцільних відеоматеріалів належать: перегляд фільмів, телепередач і коротких відеороликів, що стосуються професійної орієнтації, презентація тощо.

Використання аудіовізуальних Інтернет-ресурсів у вивченні іноземної мови професійного спрямування допомагає поглибити здобуті знання для ефективного їх застосування у професійній сфері [10, 80]. На заняттях, де застосовуються Інтернет-джерела, відбувається більш ефективний розвиток професійного мислення, оскільки за допомогою іноземної мови студент вивчає інформацію, необхідну для навчання та подальшої фахової діяльності.

Також варто врахувати те, що навчання іноземної мови студентів у вищих закладах освіти неможливе без їхнього володіння лексичним матеріалом. Тому слід брати до уваги проведення презентацій, які передбачають задіяння слуху та зору, що дозволяє ефективніше засвоювати матеріал. Візуальний спосіб презентації лексики сприяє використанню слайдів, фотографій, малюнків, таблиць тощо. Такий метод застосовується для розкриття значення слів, що позначають реальні предмети, явища, дії тощо. При даному способі навчання у студентів розвивається асоціативне мислення, що важливо для ефективної професійної діяльності.

Процес презентації передбачає вибір оптимального способу її проведення відповідно до рівня знань студентів. Тут неабияку роль відіграє правильний підхід до способу семантизації, що полягає у розкритті значення слова залежно від його особливостей (якісна характеристика слова і приналежність до активного чи пасивного словника), рівня знань тих, хто навчається, і місця проведення даної роботи. Сьогодні у процесі навчання застосовуються як безперекладні способи семантизації (з застосуванням наочності), так і перекладні. Обидва способи вважаються ефективними в навчанні іноземної мови з урахування потреб їх застосування [11, 36–37].

Неабиякий вплив на ефективність навчання іноземної мови має використання інтерактивних методів під час виконання

граматичних вправ. Вони позитивно впливають на міжособистісні взаємини студентів, сприяють створенню невимушеної атмосфери на заняттях, що розвиває зацікавленість до навчання, а отже, сприяють кращому засвоєнню знань. Розподіл на групи та команди забезпечує більш результативне навчання, особливо для студентів, котрі не мають глибоких знань з граматики мови, що вивчається. Таким чином, з'являється можливість не боятися висловлювати свої думки у групі та активно застосовувати вивчений граматичний матеріал на практиці [12, 36–37].

У виборі засобів, форм і методів навчання іноземної мови важливу роль відіграє специфіка самого об'єкта навчання. Для студентів немовних спеціальностей іноземна мова є лише однією з програмних дисциплін. Тому, у процесі її вивчення варто враховувати напрям підготовки. Беручи до уваги особливості спеціальності майбутніх фахівців, на заняттях з іноземної мови необхідно застосовувати методи навчання, які сприятимуть ефективній діяльності в майбутньому. Оскільки професія економіста передбачає пошук і опрацювання інформації з іншомовних джерел, у тому числі і з інтернет-ресурсів, під час вивчення іноземної мови, студенти повинні освоїти знання відповідного напрямку [13].

Особливістю вивчення іноземної мови є те, що цей процес передбачає, насамперед, формування мовленнєвих навичок, а не засвоєння знань. Використання аудіовізуальних Інтернет-джерел сприяє розширенню можливостей у пошуку та засвоєнню інформації. Таке прогресивне навчання дозволяє ефективно реалізовувати дидактичні правила, зокрема принцип наочності. Дидактичні Інтернет-технології дають змогу переглядати відео, прослуховувати аудіозаписи, які сприяють залученню студентів до активного сприйняття розмови, діалогу між носіями мови, що вивчається, і дозволяють ефективніше її засвоювати [14, 78–87]. Використання інформаційних ресурсів на заняттях з іноземної мови вирішує велику кількість дидактичних завдань у навчальному процесі, таких, як: формування та вдосконалення навичок читання, аудіювання з використанням мережі Інтернет; удосконалення монологічного й діалогічного висловлювання; удосконалення письмових навичок шляхом підготовки рефератів, есе тощо; поповнення словниково-го запасу [15, 170–176].

Комп'ютерні засоби мають великий потенціал щодо адаптації до потреб тих, хто навчається. У процесі навчання з використанням комп'ютерних засобів забезпечується принцип індивідуалізації у

зв'язку з можливістю індивідуально обирати спосіб виконувати завдання, здатністю вирішувати задачі різних рівнів складності. У такому випадку у студентів формуються комунікативні, пошукові навички, здатність до самоорганізації, самодисциплінованості, формування професійної мобільності, що є важливими якостями у створенні майбутньої кар'єри. Так, О. Карпова визначає такі дидактичні умови навчання іноземної мови майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій: використання Інтернет-технологій, упровадження форм і методів кооперативного та колаборативного навчання іноземної мови мультимедійними засобами та реалізація міжпредметного підходу створенням мультимедійних проект-презентацій [16, 77]. Їх реалізація передбачає використання проєктора, комп'ютера, інтерактивної дошки, електронних словників, підручників тощо. Таким чином, вивчаючи іноземну мову, студент паралельно освоює навички володіння технічними засобами, що проявляються як важливе вміння у майбутній професії.

Чи не найважливішим дидактичним принципом, який сприятиме ефективному формуванню професійної мобільності майбутніх фахівців та, якого варто дотримуватись при навчанні іноземної мови, є принцип комунікативності. У процесі навчання він сприяє розвитку конкретних комунікативних умінь і навичок, необхідних для адекватного сприйняття і відтворення іноземною мовою текстів різних жанрів, типів, обсягів, стилів; формуванню навичок самостійного здобуття знань, досвіду творчої діяльності [17, 1063].

Інноваційні процеси у вищій школі зумовлюють збільшення тенденції введення в науковий процес нових принципів навчання іноземних мов для тих чи інших цілей і умов навчання, у тому числі пов'язаних з інформатизацією та використанням програмних засобів навчання іноземних мов. Окрім комунікативного напрямку навчання, як зазначає О. Лобанова, варто враховувати принципи пізнання та обліку ціннісних культур універсалій; культурно пов'язаного співнавчання іноземної та рідної мови; компаративності; акцентуації крос-культурного компонента; діалогічності, поєднання яких дозволяє підготувати спеціалістів з високим рівнем володіння іноземною мовою до подальшої професійної діяльності [18].

Погоджуємось з думкою Т. Новікової, яка вважає, що проблемою сучасного навчання іноземної мови є правильне, проте швидко використання лексичних та граматичних одиниць, оскільки таке навчання не дає змоги оволодіти необхідним міжкультурним рівнем спілкування.

Традиційні дидактичні принципи викладання іноземної мови не враховують те, що вона виступає системою культурних цінностей. Дидактичні принципи вивчення іноземної мови, які визначає науковець, включають: свідоме вивчення іноземної мови; колективний характер вивчення та врахування індивідуальних особливостей; виховний характер процесу вивчення іноземної мови; наочність навчання; професійну спрямованість навчальної діяльності; саморозвиток та самовиховання; особисту відповідальність тощо [19, 118–125]. Ураховуючи такі принципи підготовки майбутніх економістів до результативної подальшої професійної діяльності, важливо акцентувати на формуванні у студентів усвідомлення в потребі вивчення іноземної мови, важливості у її володінні, пов'язаної з вимогами професійної діяльності, навичок самостійного пошуку інформації та її засвоєння.

Ще до початку професійної діяльності в галузі економіки майбутні фахівці повинні освоїти певні спеціальні, особистісні, соціальні та індивідуальні компетентності, потрібні для формування їхньої професійної мобільності. Конкурентоздатний, кваліфікований спеціаліст повинен бути готовим до професійної діяльності, проєктувати розвиток набутих знань, володіти прийомами професійного спілкування, співробітництвом міжнародного рівня, здатністю самовизначатись та протистояти засобам професійної особистісної деформації; бути готовим до професійної самореалізації, професійного росту, а також уміти організувати та зручно розподіляти час і зусилля на неї, уникаючи професійного старіння [20, 9].

Аналіз досліджень науковців свідчить про те, що у процесі навчання у вищому закладі освіти неодмінним компонентом бачиться навчання іноземної мови майбутніх спеціалістів з урахуванням організації атмосфери на заняттях таким чином, щоб усі учасники мали змогу вільно встановлювати контакти один з одним; психологічних компонентів вивчення іноземної мови; особливостей сприймання інформації студентами; використання мовного матеріалу; створення умов для позитивного впливу комунікативних аспектів мовної діяльності, зважаючи на імітацію ситуації; дотримання принципу відкритого зворотного зв'язку; застосування мультимедійних та Інтернет-технологій. Правильний вибір засобів, форм і методів навчання іноземної мови сприяє впевненому позиціонуванню майбутнього фахівця на ринку праці та зумовлює ефективне формування його професійної мобільності.

Висновки з дослідження та перс-

пективи подальших розвідок у даному напрямі. Можна зазначити, що у сьогоденні умовах праці важко переоцінити важливість вивчення іноземної мови, оскільки володіння нею дозволяє ефективніше опрацювати засоби інформації міжнародного рівня, дозволяє спілкуватися із закордонними партнерами. Окрім цього, фахівець, котрий має високий рівень знань іноземної мови, має великий попит на ринку праці. Фактично, це зумовлюється тим, що працівник, який володіє іноземною мовою, більш готовий проявляти таку професійно цінну якість, як професійна мобільність.

Тому правильно організоване застосування певних дидактичних принципів, таких як: зв'язок теорії та практики навчання; наочність; комунікативність; професійна спрямованість навчальної діяльності на саморозвиток та самовиховання, стилів і методів навчання на заняттях з іноземної мови в процесі підготовки майбутніх фахівців з економіки – сприятиме кращому, результативному засвоєнню знань, усвідомленню їх важливості та необхідності в майбутній діяльності, що забезпечить формування бажання у студентів навчатись упродовж усього життя, незважаючи на зовнішні обставини.

Отож для формування професійної мобільності в майбутніх фахівців з економіки важливим є правильне використання дидактичних можливостей іноземної мови, таких, як: зв'язок теорії та практики навчання; наочність; комунікативність; професійна спрямованість навчальної діяльності на саморозвиток та самовиховання. На заняттях варто використовувати ряд дидактичних можливостей іноземної мови для легкого та ефективного її вивчення. Перегляд документальних фільмів економічної тематики, телепередач, їх обговорення, аналіз сприятимуть удосконаленню монологічного й діалогічного мовлення, комунікативних здатностей майбутніх економістів; проведенню рольових ігор у формі імітування ситуацій, які передбачає професійна діяльність; забезпечить більшу готовність фахівця до майбутньої праці в усіх її аспектах.

Перспективним напрямом подальших розвідок є визначення методики формування професійної мобільності майбутніх економістів засобами іноземної мови у процесі навчання у вищому навчальному закладі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сушенцева Л. Л. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: теорія і практика: монографія / Лілія Леонідівна Сушенцева; за ред. Н. Г. Ничкало; Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2011. – 439 с.
2. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 29 лютого 2004 р. № 336 Про затвердження Випуску 1 довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. – Режим доступу: URL: <http://www.uapravo.net/akty/postanowi-resolution/akt5pags5g/index.htm>.
3. Сличкова В. И. Формирование профессиональной мобильности студентов-логистов средствами иностранного языка: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Вероника Игоревна Стычкова. – Самара, 2016. – 176 с.
4. Гальскова Н. Д. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика: [учеб. пособ. для студ. лингв. ун-тов и фак. ин.яз. высш. пед. учеб. Заведений] / Н. Д. Гальскова, Н. И. Гез. – 3-е изд., стер. – М.: Издательский центр "Академия", 2006. – 336 с.
5. Карпова О. О. Дидактичні умови навчання іноземної мови майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 13.00.09. Національна академія педагогічних наук України Інститут педагогіки. – Київ. – 2015. – 21 с.
6. Панзга О. М. Реалізація дидактичних і методичних принципів у процесі формування рецептивних мовних компетентностей другої іноземної мови у майбутніх учителів. – С. 129–138. – Режим доступу: <http://visnyk-pedagogy.knlu.kiev.ua/article/download/69513/64769>
7. Новікова Т. Л. Дидактичні принципи викладання іноземної мови майбутнім офіцерам-прикордонникам / Тетяна Львівна Новікова // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2016. – № 2(4). – С. 118–127.
8. Головка І. О., Гребенюк В. О. – Режим доступу: www.kntu.kr.ua/doc/zb_10_2/stat_10_2/75.doc.
9. Верисокін Ю. І. Відео фільм як засіб підвищення мотивації учнів / Ю. І. Верисокін // Іноземна мова в школі. – 2003. – № 5–6. – С. 31–34.
10. Петрова О. Б. Застосування інтернет-ресурсів у навчанні іноземних мов як реалізація основних дидактичних принципів / Петрова О. Б., Попова Н. О., Акавель І. В. // Сучасна україністика: наукові парадигми мови, історії, філософії: [збірник статей III Міжнародної наукової конференції]. – Харків, ВД "ІНЖЕК", 2012. – С. 78–87.
11. Володенко Ю. М. Методика навчання іноземної мови за допомогою наочності у ВНЗ та школі / Сучасні підходи до навчання іноземної мови: шляхи інтеграції школи та ВНЗ: [матеріали III Міжнародної конференції. Харків, 12 квітня 2013 року]. – Харків, 2013. – С. 36–37.
12. Дзіман Г. М. Використання інтерактивних методів навчання для формування граматичної компетенції у студентів / Г. М. Дзіман // Сучасні підходи до навчання іноземної мови: шляхи інтеграції школи та ВНЗ: [матеріали III Міжнародної конференції Харків, 12 квітня 2013 року]. – Харків, 2013. – С. 36–37.
13. Сысоев П. В. Методика обучения иностранному языку с использованием новых информационно-коммуникационных Интернет-технологий / П. В. Сысоев, М. Н. Евстигнеев. – М.: Феникс, Глосса-Пресс, 2010. – 189 с.
14. Петрова О. Б. Застосування інтернет-ресурсів у навчанні іноземних мов як реалізація основних дидактичних принципів / Петрова О. Б., Попова Н. О., Акавель І. В. // Сучасна україністика: наукові парадигми мови, історії, філософії: [збірник статей III Міжнародної наукової конференції]. – Харків, ВД "ІНЖЕК", 2012. – С. 78–87.
15. Костенко І. Г. Використання інтернет-ресурсів на уроках англійської мови / І. Г. Костенко // Таврійський вісник освіти. – 2013. – № 1 (41). – С. 170–176.
16. Карпова О. О. Навчання іноземної мови майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій: монографія / О. О. Карпова. – К.: Інститут обдарованої дитини, 2016. – 216 с.
17. Алимсаидова С. А. Дидактические принципы при обучении неродному языку / Сайёра Амидьеевна Алимсаидова // Молодой учёный. – 2015. – № 23 (103). – С. 1062–1063.
18. Лобанова Е. И. Принципы обучения иностранному языку как базисная категория прикладной лингвистики. – Режим доступу: <http://student.eee-science.ru/wp-content/uploads/2017/08/printsipy-i-metody-1.pdf>.
19. Новікова Т. Л. Дидактичні принципи викладання іноземної мови майбутнім офіцерам прикордонникам / Новікова Тетяна Вадимівна // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2016. – № 4. – С. 118–125.
20. Маркова А. К. Психология профессионализма / Аэлита Капитоновна Маркова. – М.: Международный фонд

"Знание", 1996. – 308 с.

REFERENCE

1. Sushentseva L. L. Formuvannia profesiinoi mobilnosti maibutnikh kvalifikovanykh robotnykiv u profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladakh: teoriia i praktyka : monohrafiia / Liliia Leonidivna Sushentseva ; za red. N. H. Nychkalo; Instytut profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy. – Kryvyi Rih: Vydavnychiy dim, 2011. – 439 p.
2. Nakaz Ministerstva pratsi ta sotsialnoi polityky Ukrainy vid 29.02.2004. № 336 Pro zatverdzhennia Vypusku 1 dovidnyka kvalifikatsiinykh kharakterystyk profesii pratsivnykiv. - URL: <http://www.uapravo.net/akty/postanowi-resolution/akt5pags5g/index.htm>.
3. Stychkova V.I. Formirovanie professyonalnoi mobilnosti studentov lohystov sredstvami inostrannoho iazyka: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.08 "Teoriia i metodika professionalnogo obrazovannia" / Veronika Ihorevna Stychkova. - Samara, 2016. – 176 p.
4. Halskova N. D. Teoriia obuchenii inostrannym iazykam. Lihvodidaktika i metodika: ucheb. posobie dlia stud. iynhv. un-tov i fak. in.iaz. vyssh. ped. ucheb. zavedenii / N. D. Halskova, N. Y. Hez. – 3-e izd., ster. – M.: Izdatelskii tsentr "Akademiia", 2006. – 336 p.
5. Karpova O.O. Dydaktychni umovy navchannia inozemnoi movy maibutnikh ekonomistiv zasobamy multymediinykh tekhnolohii : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.09. Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy Instytut pedahohiky. – Kyiv. – 2015. – 21 p.
6. Panzyha O. M. Realizatsiia dydaktychnykh i metodychnykh pryntsyviv u protsesi formuvannia retseptyvnykh movnykh kompetentnosti druhoi inozemnoi movy u maibutnikh uchyteliv s. 129–138. – URL: – <http://visnyk-pedagogy.knlu.kiev.ua/article/download/69513/64769>
7. Novikova T. L. Dydaktychni pryntsyvy vykladannia inozemnoi movy maibutnim ofitseram-prykordonnykam / Tetiana Lvivna Novikova // Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. – 2016. – № 2(4). – P. 118–127.
8. Holovko I. O., Hrebeniuk V.O. Navchalni styli u vyvchenni inozemnykh mov. Kirovohradskiy natsionalnyi tekhnichnyi universytet. – URL: – www.kntu.kr.ua/doc/zb_10_2/stat_10_2/75.doc.
9. Verysokin Yu.I. Video filmyak zasib pidvyshchennia motyvatsii uchniv / Yu.I. Verysokin // Inozemna mova v shkoli. – 2003. – № 5–6. – P. 31–34.
10. Petrova O.B., Popova N.O., Akavets I.V. Zastosuvannia internet-resursiv u navchanni inozemnykh mov yak realizatsiia osnovnykh dydaktychnykh pryntsyviv / Suchasna ukrainistyka: naukovy paradyhmy movy, istorii, filosofii / Zbirnyk statei III Mizhnarodnoi naukovo konferentsii. – Kharkiv, VD "INZhEK", 2012. – P. 78–87.
11. Volodenko Yu.M. Metodyka navchannia inozemnoi movy za dopomohoiu naochnosti u vnz ta shkoli. "suchasni pidkhody do navchannia inozemnoi movy: shliakhy intehratsii shkoly ta VNZ" Materialy III Mizhnarodnoi konferentsii Kharkiv, 12 kvitnia 2013 roku. Kharkiv. – 2013. p. 36–37.
12. Dziman H.M. Vykorystannia interaktyvnykh metodiv navchannia dlia formuvannia hramatychnoi kompetentsii u studentiv. "Suchasni pidkhody do navchannia inozemnoi movy: shliakhy intehratsii shkoly ta VNZ" Materialy III Mizhnarodnoi konferentsii Kharkiv, 12 kvitnia 2013 roku. Kharkiv. – 2013. p. 36–37.
13. Sysoev P. V., Evstihneev M. N. Metodika obuchenii inostrannomu yazyku s ispolzovaniem novykh informatsionno-kommunikatsionnykh Internet-tekhnohohy / P. V. Sysoev, M. N. Evstihneev. – M.: Feniks, Hlossa-Press, 2010. – 189 p.
14. Petrova O.B., Popova N.O., Akavets I.V. Zastosuvannia internet-resursiv u navchanni inozemnykh mov yak realizatsiia osnovnykh dydaktychnykh pryntsyviv / Suchasna ukrainistyka: naukovy paradyhmy movy, istorii, filosofii / Zbirnyk statei III Mizhnarodnoi naukovo konferentsii. Kharkiv, VD "INZhEK", 2012. – P. 78–87.
15. Kostenko I.H. Vykorystannia internet-resursiv na urokakh anhliiskoi movy. Tavriiskiy visnyk osvity. – 2013. – №1 (41) p. 170–176.
16. Karpova O. O. Navchannia inozemnoi movy maibutnikh ekonomistiv zasobamy multymediinykh tekhnolohii: monohrafiia / O. O. Karpova. – K.: Instytut obdarovanoi dytyny, 2016. – 216 p.
17. Alimsaidova S. A. Didakticheskie printsypy pri obuchenii nerodnomu iazyku / Saiera Amideevna Alimsaidova // Nauchnyi zhurnal "Molodoi uchenyi". – 2015. – № 23 (103). – P. 1062–1063.
18. Lobanova E.Y. Printsypy obuchenii inostrannomu yazyku kak bazisnaia katehoriia prykladnoi lihnhvistiki. – URL: <http://student.eee-science.ru/wp-content/uploads/2017/08/printsipy-i-metody-1.pdf>.
19. Novikova T. L. Dydaktychni pryntsyvy vykladannia inozemnoi movy maibutnim ofitseram prykordonnykam / Novikova Tetiana Vadymivna // Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. – 2016. – № 4. – P. 118–125.
20. Markova A.K. Psikholohiia professionalizma / Aelita Kapitonovna Markova. – M.: Mezhdunarodnei fond "Znaniye", 1996. – 308 p.

Стаття надійшла 16.02.2018 р.